

Některé problémy BOJOVÉ POHOTOVOSTI

Podplukovník Miroslav Nedvěď

K pojmu bojová pohotovost

Tento pojem je často používán, není však jednoznačně stanoven a ani chápán. Ve Směrnici pro uvedení vojsk ČSLA do bojové pohotovosti (č. 0014200/1962) není bojová pohotovost přesně definována; jsou zde uvedeny jen faktory, na nichž závisí — jako morální a politické uvědomění, kázeň, příprava kádrů, vycvičenost vojsk, stupeň zabezpečení všeho druhu apod. Tak je pojem bojové pohotovosti rozšiřován na vše, co se v armádě děje. Na druhé straně však je v některých případech tento pojem uváděn při výčtu různých druhů příprav našich vojsk jako jeden z dílčích a podřízených pojmů. Tato otázka není zásadně upřesněna dodnes, poněvadž i nově vydaný Polní řád ČSLA (divize, pluk) čl. 70 uvádí, že „Politická práce musí být zaměřena na důsledné plnění programu a politiky Komunistické strany Československa v Československé lidové armádě, na zvyšování bojovosti a bojové pohotovosti vojsk, na upevňování morálního a politického stavu, uvědoměle vojenské kázně všech vojáků, na dokonalé zvládnutí zbraní a bojové techniky, na zvyšování úrovně vojenského výcviku a úspěšné plnění bojových úkolů k rozhodnému zničení nepřítelů.“

Z tohoto znění vyplývá, že do obsahu bojové pohotovosti nelze počítat např. morální a politický stav vojsk, kázeň, stav bojové techniky a vojenského výcviku. Na druhé straně jsou však tyto faktory podle současných názorů zahrnovány do obsahu bojové pohotovosti.

V článku „Bojová pohotovost vojsk“ (VM č. 2/1966), byly uvedeny obsahy pojmů bojová pohotovost, bojeschopnost, bojová připravenost aj.

Bojová pohotovost je zde charakterizována jako schopnost ozbrojených sil zahájit bojovou činnost, s čímž lze v podstatě souhlasit. Ještě se k této definici vrátím.

Bojeschopnost vojsk je podle názorů autorů širší pojem, než bojová pohotovost, a je podle nich dána organizační strukturou, vycvičeností, dislokací, vybaveností technikou, morálně politickým stavem. V tom případě nemůže být tudíž **bojová pohotovost** (jako pojem nižší, než bojeschopnost vojsk — viz str. 54) „**dána bojeschopností vojsk** a stupněm pohotovosti, ve kterém se vojska nacházejí“ (str. 55). To znamená, že definici bojeschopnosti vojsk autoři plně neujasnili.

Nyní k termínu **bojová připravenost**, kterou podle autorů „vyjadřujeme pouze určitou, zcela vymezenou část činnosti“ a vyjadřuje „pouze vlastní připravenost pro určenou bojovou činnost“. Podle mého názoru připravenost pro bojovou činnost je velmi široký pojem, který závisí na řadě faktorů (včetně morálně politického, stavu výcviku, výzbroje apod.).

Bojovou pohotovost bychom měli chápat jako stav, ve kterém jsou vojska schopna zahájit plnění bojového úkolu. Tento stav vojska dosáhnou určitým systémem po vyhlášení bojového poplachu (viz na str. 55 definici bojového poplachu, se kterou souhlasím).

Dosáhnout bojovou pohotovost, tj. dosáhnout stavu, ve kterém jsou vojska schopna zahájit plnění úkolu však mohou i vojáci se špatnou výzbrojí, stejně jako výteční vojáci s prvotřídní bojovou technikou. Každý je schopen zahájit plnění bojového úkolu s rozdílnými předpoklady a podmínkami jeho plnění.

Pojem bojové pohotovosti můžeme chápat ve smyslu uvedeného čl. 70 Polního řádu ČSLA, který uvádí bojovou pohotovost jako jeden z činitelů, rovnocenných kázi, morálnímu a politickému stavu, vojenskému výcviku, stavu a ovládnutí zbraní a bojové techniky apod.

Podle tohoto výkladu není bojová pohotovost jako všeobshující pojem, ale pouze jako úzce vymezený termín, který

určuje stav vojsk po jejich uvedení do bojové pohotovosti (po předchozím vyhlášení bojového poplachu, nebo po realizaci opatření, kterými vojska dosáhla bojovou pohotovostí).

Do tohoto stavu uvádíme vojska **bojovým poplachem**, tj. způsobem nebo systémem, jakým vojska dosáhnou požadovaný stupeň pohotovosti k zahájení plnění úkolu. Tato činnost zahrnuje dobu od vyhlášení bojového poplachu až po dosažení pohotovosti ve shromaždišti nebo v jiném prostoru (kde je připraven útvar buď plnit bojový úkol, nebo i naléhavý mírový úkol, který si vyžádal, vzhledem k potřebné rychlosti, vyhlášení bojového poplachu, jako např. výpomoc při povodních, při živelných pohromách apod.).

Nemůžeme hovořit o **stálém vysokém stupni bojové pohotovosti vojsk**, jestliže tento stupeň dosahujeme realizací určitého systému opatření, kterými se vojska **uvádějí** do bojové pohotovosti.

Vojska se stálou bojovou pohotovostí by měla být skutečně na takovém stupni, jaký normálně dosahujeme po vyhlášení bojového poplachu, tj. po uvedení vojsk do požadovaného stupně bojové pohotovosti, kdy jsou „schopna přejít k plnění bojového úkolu“.

Jelikož však např. pozemní vojska naší armády **uvádíme** do bojové pohotovosti (systémem opatření — bojový poplach), nelze hovořit o stálé bojové pohotovosti vojsk. Jestliže by armáda měla být ve stálé bojové pohotovosti, pak by měla být schopna kdykoli skutečně přejít k plnění bojového úkolu **bez** jakýchkoli opatření, což je absolutně nerealné.

O stálé bojové pohotovosti můžeme ho-

vořit jen u některých součástí hotovostního systému PVOS.

Pojem **bojeschopnost vojsk** můžeme charakterizovat jako souhrn všech opatření, která je nutno realizovat, aby vojska byla **schopna bojovat**. Tzn., že bojeschopnost je ovlivněna morálním a politickým stavem vojsk, úrovní vojenské kázně, stupněm vycvičenosti, stavem bojové a dopravní techniky, jejich materiálně technickým zabezpečením atd.

Konečně **bojovou připravenost** lze definovat jako souhrn bojeschopnosti a bojové pohotovosti. O stupni bojové připravenosti, čili o tom, jsou-li vojska **připravena bojovat**, můžeme hovořit tenkrát, známe-li bojeschopnost vojsk a jsou-li vojska v bojové pohotovosti schopna zahájit bojový úkol, tj. přejít do boje.

Domníváme se, že tato definice zamezí současnému různému výkladu těchto pojmů a bojová pohotovost nebude chápána buď jako druh přípravy vojsk, anebo naopak jako všeobshující mlhavý pojem, který zahrnuje veškerou činnost armády.

Rovněž dobře známé prověrky bojové pohotovosti útvarů a svazků, které se nyní různé kombinují po vyhlášení bojového poplachu s plněním dalších úkolů (organizují se buď kontrolní zaměstnání nebo taktická, popřípadě velitelsko-štabní cvičení) bude nutné přehodnotit. Vycházíme-li v navrhovaných definicích, jsou nyní prověrky prakticky prověrky bojové připravenosti vojsk.

Prověrku bojové pohotovosti bychom tudíž měli zakončit dosažením pohotovosti štábů a vojsk ve shromaždištích nebo prostorech rozptýlení, odkud mohou vojska zahájit plnění bojových úkolů.

Nyní **rozeberu některé činitele, které ovlivňují bojeschopnost pohraniční divize.**

Organizační struktura podstatně ovlivňuje plnění bojových úkolů, jelikož musí odpovídat soudobým požadavkům vedení operace a boje a musí zabezpečit vysokou pohyblivost a mohutnou palebnou sílu svazku a útvaru.

V posledních letech vidíme časté změny v organizaci armády, naši armádu nevyjímaje. Je neustále zvyšován počet bojové techniky, jsou zaváděny další útvary aj.

Nynější organizace odpovídá zásadám použití svazků a útvarů z 50. let. Tato organizace se v podstatě nezměnila ani pokud jde o naplněnost pohraničních útvarů, které by měly být na 100 % na

úkor druhosledových vojsk. Nelze přece počítat, že při nenadálém napadení budeme mobilizovat doplňky vojáků k pohraničním útvarům. Rovněž nelze počítat s nynějším způsobem posilování útvarů a jednotek dělostřelectvem a ostatními speciálními jednotkami při nenadálém zahájení války.

Rozhodující význam pro úspěšnou bojovou činnost vojsk má i v soudobých podmínkách pohyb a palba. Význam palby se zásadně změnil proti dřívějším podmínkám i zásadám vedení boje a operace. Rozebereme-li konkrétní možnosti vedení palby pohraničními útvary a svazky při zahájení války, vidíme, že v prvních hodinách po jejím zahájení nebude případně možné ihned použít jaderných

zbraní. Musíme proto učinit taková organizační opatření, aby byla zabezpečena dostatečná palebná podpora boje pohraničních útvarů. Dřívější názory na vytváření plukovních a divizních dělostřeleckých skupin při zaujímání operační sestavy nemůžeme uplatňovat v našich podmínkách u pohraničních svazků. Nelze si totiž představit, že při nenadálém zahájení války bude možné např. divizní dělostřelecký pluk vysunout do palebných postavení v blízkosti pohraničních pluků, nebo přidělovat jednotlivé oddíly těmto plukům.

Počty zbraní a bojové techniky naší motostřelecké divize neodpovídají počtům mechanizované divize armády USA nebo NSR. Doposud stále sice při výpočtu poměru sil kalkulujeme např. s prapory, přesto že nejsou v počtech zbraní vzájemně rovnocenné. Nelze přece počítat poměr sil v tankových praporech, který má v naší armádě 31 tanků a v armádě NSR nebo USA celkem 53 tanků. U motostřeleckého praporu ČSLA nemůžeme kalkulovat s rovnocennou palebnou silou jako u mechanizovaného praporu NSR, mají-li zásadně rozdílné počty zbraní.

Z toho vyplývá požadavek vybavit pohraniční útvary dostatečnou palebnou silou (bez přisunu posilových dělostřeleckých jednotek a útvarů).

Počítáme-li již s perspektivní organizací dělostřelectva u motostřeleckého pluku, podle které má být 1 oddíl houfnic 122 mm s 18 kusy, baterie raketometů se 6 raketometry RM-130, baterie shd (6 kusů) a baterie PTRS se 6 naváděcími zařízeními, vidíme, že tato hodnota neodpovídá plně požadavkům na zabezpečení samostatné bojové činnosti praporů. Tak např. k zesílení protitankové obrany by bylo výhodné začlenit do praporu i protitankové řízené střely a prapor by měl mít stejnou palebnou hodnotu jako nepřátelský prapor (např. mpr USA má 9 PTRS). Rovněž nová organizace nepočítá s praporními minomety, přesto že tyto zbraně jsou velmi účinné a podstatně podporují bojovou činnost pěchoty. Nynější poznatky z bojů v Jižním Vietnamu potvrzují výhody minometů v plném rozsahu. Zrušením praporních minometů se zásadně oslabí palebná síla praporu, což je zvláště zřejmé při porovnání s palebnou hodnotou mechanizovaného praporu md USA, který má kromě protitankových zbraní ještě 6 minometů a 3 Davy Crockett.

Organizaci a dislokaci pohraničních svazků bychom tudíž měli přehodnotit podle těchto kritérií:

1. Útvary naplnit v mírové době tak, aby bez doplňování zálohami mohly zahájit bojovou činnost. V tom případě nebude nutné vytvářet silné zpětné odřady, které zabezpečují mobilizační úkoly.

2. Dislokaci upravit tak, aby jednotky byly umístěny samostatně na pravděpodobných směrech použití.

3. Útvary vybavit trvale posilovými prostředky, aby je nebylo nutné přidělovat až po vyhlášení bojového poplachu.

4. Svazky vybavit vrtulníkovými letkami (nejméně 10 Mi-4 a 4 Mi-1), které bude možné použít k vysazení taktických nebo diverzních výsadek, nebo při nenadálém zahájení války k ovládnutí pohraničních přechodů.

5. Prověřit současnou organizaci velitelství a štábu svazků s cílem

— snížit počty osob i vozidel nejmeně o třetinu,

— tabulkově začlenit funkce nutné pro bojovou činnost (např. styčné důstojníky štábu divize ke štábu armády, k plukům, k PS apod.),

— styčné důstojníky vybavit OT,
— u velitelské rotě zesílit strážní jednotky pro ochranu VS a TVS.

Jedním z důležitých činitelů, který ovlivňuje úroveň bojeschopnosti je **výcvik vojsk**. Doposud probíhá výcvik vojsk v podstatě stejným způsobem, jako v dřívějších letech a vojáci jsou u útvarů cvičeni postupně, metodicky od přípravy jednotlivce až po přípravu praporu a pluku. Specialisté jsou v průběhu výcvikového roku školeni v různých kusech a školách a po dobu školení nejsou jejich místa obsazena.

Naskytá se otázka, zda náš dosavadní výcvik vojsk odpovídá nynějším požadavkům, zvláště u pohraničních útvarů a svazků.

Naše pohraniční svazky a útvary, které mají kdykoli odrazit nenadálý útok agresora, organizují výcvik vojáků od prvního dne jejich nástupu do základní služby, jsou zde kursy, soustředění různých specialistů aj.

Tyto okolnosti ovlivňují jak stupeň bojové pohotovosti, poněvadž se prodlužuje doba nutná pro jejich přípravu k boji, tak i úroveň bojeschopnosti neodpovídá u pohraničních útvarů doktrínám názorům na zahájení války s převapením.

Zvláště důležitá je situace u vojsk po odchodu 2. ročníku do zálohy. V této době sice probíhá řada opatření k zabezpečení bojové pohotovosti, avšak nynější systém výcviku nám ponechává u vojsk poměrně malý počet vycvičených vojáků.

Naší snahou musí být nenarušovat přípravu a výcvik vojáků, tyto organizovat mimo bojové jednotky, avšak se zabezpečení plně bojové pohotovosti bojových jednotek. V současné situaci toto nelze uskutečnit bez změny systému povolávání vojáků základní služby a bez změny způsobu výcviku.

Ke zvýšení bojové pohotovosti vojsk, zvláště pohraničních útvarů a svazků, se naskytá tento možný způsob úpravy výcviku vojsk:

— nástup prvního ročníku vojáků řešit nejméně ve dvou nástupních termínech v roce (po 6 měsících), aby nedocházelo k hromadnému odchodu vojáků do zálohy a k pohraničním svazkům určovat jen vojáky vycvičené po 6měsíčním výcviku obdobně, jak je to u tankových jednotek a útvarů s absolventy tankových PS,

— s přidělováním vycvičených vojáků bude vhodné uvážit naplněnost pohraničních útvarů, aby je nebylo nutné doplňovat (byť i v minimálním rozsahu).

1. ročník by mohl být cvičen podle odbornosti v délce 6—12 měsíců ve zvláštních výcvikových útvarech, divizích nebo střediscích mimo pohraniční svazky.

Výhody tohoto způsobu jsou z hlediska bojové pohotovosti a bojové připravenosti zřejmé. Současně to má i velký morální důsledek. Uvědomíme-li si, že by měl podle nynějšího způsobu zahájit boj voják 1. ročníku u pohraničního útvaru po absolvování třeba i „celého“ 6týdenního výcviku, nebude mít absolutní důvěru ve své schopnosti a dovednost při plnění úkolů, což by se nepříznivě projeвило i v jeho morálním stavu.

Kromě toho je účelné centralizovat výcvik ve výcvikových střediscích nebo útvarech i z ekonomického hlediska, je-

likož by bylo možné plně využít materiálně výcvikovou základnu a nerozptylovat prostředky pro budování velkého počtu různých cvičišť a učeben.

S výcvikem vojsk souvisí do určité míry i jejich schopnost rychle zahájit bojovou činnost. Mají-li být vojska schopna po vyhlášení bojového poplachu zahájit boj, musí být k tomu ihned připravena. Uvedu jen několik příkladů, jak bychom měli za těchto předpokladů nenadálého zahájení války některé otázky důsledně řešit.

V maskování dopravní i bojové techniky musíme učinit již v míru dostatečné přípravy. Ochranné nátěry (které připravujeme před taktickými cvičeními) by měly být trvale na všech vozidlech, poněvadž nelze počítat, že na ně budeme mít čas po vyhlášení bojového poplachu při okamžitém přechodu k bojové činnosti. Pro přesuny v noci připravit na reflektory vozidel zatemňovací krytky a dostatek barvy k jejich zastření, zvláště u motorových vozidel povolávaných z národního hospodářství.

Dále bude vhodné např. zvážit nynější způsob ukládání střeliva do výcvikových tanků. Mají-li být tankové jednotky pohraničních svazků schopny rychle zahájit boj, musí být střelivo trvale uloženo v tancích (i při mírovém výcviku).

Rovněž uložení výzbroje a výstroje vojáků v kasárnách podle nyní platných řádů nezabezpečuje rychlé opuštění kasáren při bojovém poplachu.

Pro mírový život je výhodné mít šatny mimo ložnice mužstva, zvláště osobní zbraň aj., avšak pro bojový poplach bude nejlépe, jestliže alespoň u pohraničních útvarů bude mít každý voják u své postele skříň s výstrojí a s osobní zbraní.

Domnívám se, že máme zbytečně obavy dát vojákům trvale zbraně do rukou, poněvadž při střelbách a při cvičeních je mají stále u sebe a za války to bude rovněž. Obdobně bychom měli zvážit i nynější způsob uložení pistolí pro vojáky z povolání, kteří prakticky při bojovém poplachu nejsou ozbrojeni.

Nyní krátce k **součinnosti pohraničního svazku s PS.**

Důležitou podmínkou úspěšného plnění úkolů v počátečním období války je již v míru dobře a promyšleně připravená činnost a sladění veškeré činnosti pohraničních útvarů s jednotkami PS.

V dřívějších letech se v otázkách vzájemné součinnosti ČSLA a PS vyskytovaly různé problémy, nyní jsou ve značné míře vyřešeny vydáním Rozkazu prezidenta republiky z 10. 11. 1965, kterým byla PS podřízena MNO.

Při rozboru současného stavu je zřej-

mé, že organizace, výzbroj a výcvik i zásady činnosti PS jsou převážně obranného charakteru a neodpovídají doktrinním názorům na možné nenadálé zahájení války nepřitelem i v období poměrně příznivé mezinárodní situace. Vojska PS plní především svůj mírový úkol, tj. ochranu státních hranic. Součinnost s pohraničními útvary ČSLA je zaměřena k zabezpečení tohoto úkolu a je podceňováno aktivní použití PS při nenadálém zahájení války.

Současná situace (která vyžaduje zpracovat podrobné plány součinnosti PS s pohraničními svazky a zásady činnosti PS při vyjití vojsk frontu mimo území ČSSR) značně komplikuje činnost velitelů, štábů a vojsk v prvních hodinách nenadálého zahájení války. Organizace a výzbroj i časové lhůty rozvinutí PS a samohybných jednotek rovněž nezabezpečují možnost okamžitého použití těchto vojsk, jejichž činnost by měla mít charakter stálé pohotovosti obdobně, jako vojska PVOS.

Na základě těchto poznatků mám tyto návrhy:

- původně stanovený úkol útvarům PS, tj. střežit státní hranici a zabránit pronikání špiónů a diverzantů na území ČSSR není v současné době již prvotní a zcela aktuální, poněvadž nepřátelská rozvědka může využívat rozšířeného turistického ruchu k pronikání na naše území,

- kontrola pohybu na přechodech na státní hranici se omezuje na kontrolu osobních průkazů, což mohou provádět OPK (MV) a není nutné k tomu účelu vyčleňovat dále příslušníky PS,

- dosavadní úkol PS při zahájení války je především obranný a podle tohoto úkolu je přizpůsobena organizace i výzbroj jednotek PS. Podle současných názorů na zahájení bojové činnosti ČSLA v počátečním období války se předpokládá s okamžitým přechodem k aktivní činnosti, což neodpovídá dosavadním úkolům PS při zahájení války,

- možný charakter zahájení války vyžaduje přejít k bojové činnosti (zvláště u pohraničních útvarů a svazků) s mírovou organizací bez jakéhokoli upra-

vání organizace velení a změn v podřízenosti. Tomu neodpovídá nynější způsob podřizování jednotek a útvarů PS velitelům svazků při zahájení války. Tento způsob ztěžuje organizaci velení i bojovou činnost vojsk,

- je třeba zvážit vhodnost nynější organizace a určení jednotek a útvarů PS, zda nebude účelnější, buď podřídít brigády PS již v míru jednotlivým pohraničním svazkům ČSLA, nebo PS zrušit a přenést úkoly spojené se střežením státní hranice na orgány VB a celní služby a úkoly spojené s přímou ochranou státní hranice plnit pohraničními útvary ČSLA, které v tomto smyslu patří k organizaci změnit.

Naše armáda musí být připravena kdykoli odrazit útok nepřitele a ihned přejít do rozhodné aktivní činnosti.

Ke splnění tohoto úkolu musíme u pohraničních svazků přehodnotit současný stav organizace, dislokace, způsob výcviku vojsk a vytvořit podmínky pro okamžitý přechod k bojové činnosti.

Bylo by proto vhodné mít již v míru pohraniční útvary a divize

- na válečných počtech, poněvadž nelze předpokládat u těchto vojsk s doplňováním ze zálohy, počítáme-li s nenadálým zahájením války,

- dislokaci, která odpovídá přechodu vojsk do bojové činnosti na nejkratších směrech,

- organizaci, zabezpečující zahájení boje bez předcházejícího přepodřizování a posilování útvarů a jednotek,

- pohraniční divize mít buď přímo podřízeny brigády PS, nebo přímo převzít úkoly PS,

- organizace výcviku vojsk upravit tak, aby byli u pohraničních útvarů trvale vycvičení vojáci (v průběhu celého roku) a omezit jejich odvelování,

- bojovou připravenost u pohraničních útvarů chápat skutečně jako trvalou, obdobně jako u útvarů PVOS, aby bylo možné kdykoli zahájit bojovou činnost.

Jedině tak můžeme splnit naši internacionální povinnost pro zabezpečení obrany naší vlasti a celého tábora socialismu.